بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆكایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (٩) ساڵی ٢٠٠٩

یاسای ژمارە (٥)ی ساڵی ٢٠٠٩

یاسای هەمواركردنی پێنجەمی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان-عێراق

بە پێی خاڵی (٢)ی بڕگەی (یەكەم) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەمواركراو و بە پاڵپشتی ئەو یاساكارییەی پەرلەمانی كوردستان – عێراق كردویەتی لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١٣) لە ١٣ / ٥ /٢٠٠٩ بڕیارماندا بە دەركردنی:

یاسای ژمارە (٥) ی ساڵی ٢٠٠٩
یاسای هەمواركردنی پێنجەمی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ـ عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەمواركراو

ماددەی یەكەم:

بڕگەی (٢) لەماددەی بیست و دووەم لەیاساكە هەموار دەكرێت و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

٢ــ لیستی پاڵێوراوەكان لەماوەی پانزە رۆژدا لە ڕۆژی راگەیاندنی كاتی هەڵبژاردنەكانەوە پێشكەش بەسەرۆكی دەستەی گشتی دەكرێت، لەگەڵ ئەو بەڵگەنامە پێویستیانەی لەماددەی بیست و یەكەمی ئەم یاسایەدا هاتوون.

ماددەی دووەم:

ماددەی بیست و پێنجەمی ئەم یاسایە هەڵدەوەشێتەوەو ئەمەی خوارەوە جێی دەگرێتەوە:

یەكەم: ریكلامی هەڵبژاردن لەرۆژی دوای راگەیاندنی لیستی پاڵێوراوانەوە دەست پێ دەكات و بەچل و هەشت كاتژمێر پێش دەست پێكردنی پرۆسەی دەنگدان كۆتایی پێ دێت.

دووەم: كۆمیسیۆن ئەو شوێنانە دەستنیشان دەكات كە نابێ ریكلامی هەڵبژاردن و هەڵواسراوی جاڕنامەی هەڵبژاردنی تێدا بەكار بهێنرێت، ئەمەش بە درێژایی ئەو ماوەیەی كە رێ بە ریكلامی هەڵبژاردن دەدرێ.

سێیەم: لەسەر قەوارە سیاسییە بەشداربووەكانی هەڵبژاردنەكانە هەڵواسراوی ریكلامی هەڵبژاردن لابەرن، ئەمەش بەپێی ئەو رێنماییانەی كە كۆمسیۆن دەریان دەكات.

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقائعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM

چوارەم: ١ – بەكارهێنانی ئەو بینایەتانەی كە وەزارەت و فەرمانگەكانی هەرێم و هەموو شـوێنەكانی كـاركردن و فەرمانبەریـەتی بـۆ كـاری حزبـی یـا ریكلامـی هەڵبژاردن قەدەغە دەكرێ.

٢ – رێ بەفەرمانبـەرانی فەرمانگـەكانی هـەرێم و دەسـەڵاتداریەتی خۆجێیـەتی نادرێـت پێگـەی فەرمانبەرایـەتی خۆیـان یـاخود داهـاتی هـەرێم یـاخود هۆیـەكانی یـا دەزگاكـانی بـۆ بەرژەوەنـدی خۆیـان یـا هـەر پاڵێوراوێـك بەكاربهێنن بە هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ و دەزگا سەربازییەكانیشەوە بۆ ریكلامی هەڵبژاردن یاخود كارتێكردنی دەنگەران.

پێنجەم: ١– نابێ هیچ پاڵێوراوێك رۆژی دەنگدان بەرنامەی كار یاخود بلاَوكراوە یان بلیت یا بەڵگەنامەی دیكە بەخۆی یابەهۆی غەیری خۆیەوە بلاَوبكاتەوە.

٢– نابێ هیچ كارمەندێك لەفەرمانگەكانی هەرێم یا ئەندامانی دەسـەڵاتداریەتی خۆجێییەتی رۆژی دەنگدان بەرنامەی كار بەخۆی یا بـەهۆی غـەیری خۆیـەوە بلاَوبكاتەوە.

٣– نـابێ ریكـلام یـان دابەشـكردنی بەرنامـەی كـار یـان بلاَوكردنـەوە یـان پلیـت بەناوی پاڵێوراوێك بلاَوبكرێتـەوە كە لـە تۆمـاری پاڵێوراوەكانا تۆمار نـەكرا بێ.

شەشەم: قەدەغەیە پاڵێوراوان ریكلامی هەڵبژاردنی وابكەن كە خەڵەتاندن و فێڵ لێ كردنی دەنگـدەرانی تێـدابێ یـاخود شـێوازی برینـدار كـردن یـان ناوزڕانـدن لـە رێكلامـی هەڵبژاردندا بەكاربهێنن.

حەوتـەم: خـەرج كردنـی پـارە بـۆ ریكلامـی هەڵبـژاردن لـەماڵی گـشتی یـان لەبودجـەی وەزارەتەكان یان لەماڵی وەقف یان لەپارەی پشتگیری دەرەكی قەدەغەیە.

هەشتەم: نابێ هیچ حزبێك یان كۆمەڵێك یان رێكخستنێك یان قەوارەیەك یان كەسـەكان یـان هەرلایەنێك شێوەیەك لەشێوەیەكانی پاڵەپەستۆ یان ترساندن یـان بـەكافر دانـان یان بەخائین دانان بەكاربهێنن.

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (چوارەم) لەماددەی سی و شەشەم (دووبارە) ئەم یاسایە هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی چوارەم:

ماددەی پەنجا و حەوتەمی یاساكە هەڵدەوەشێتەوە و ئەمەی خوارەوە جێی دەگرێتەوە:

یەكەم: هەر كەسێك بەیاننامە یان وێنـە یـان بلاَوكـراوەی هەڵبـژاردنی تایبـەت لـەدەرەوەی ئـەو شـوێنانەی هەڵبواسـێت كـەبۆ هەڵواسـین تـەرخان كـراوە بـۆ ماوەیـەك بەنـد دەكرێ كە لەمانگێك زیاتر نەبێت.

دووەم: هەر كەسێك سەپێچی حوكمی بڕگـەكانی (چوارەم، پێنجـەم، شەشـەم، حەوتـەم)ی مـاددەی بیست و پێنجـەمی ئـەم یاسـایەی كـرد بـۆ ماوەیـەك بەنـد دەكـرێ كـە

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقائعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM

لـەمانگێك کـەمتر نـەبێ و لەشـەش مـانگ زیـاتر نـەبێ و، غەرامەیەکیـشی لـێ وەردەگیرێ کە لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە پێنج ملیۆن دینـاریش زیـاتر نەبێت.

سێیەم: هەر کەسێك ئەمانـەی خـوارەوەی کرد بۆ ماوەیـەك بەند دەکرێ کە لـە (٦) شـەش مانگ کەمتر نەبێ و غەرامەیەکیشی لێ وەردەگیرێ کە لـە (١٠٠,٠٠٠) سـەد هـەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٥٠٠,٠٠٠) هەزار دیناریش زیاتر نەبێ:

١- بەئەنقەست ناوێك یا ناوەکان یان سیفاتی قەڵبی لەخشتەی دەنگدەران تۆمار کرد یان بەئەنقەست ناوێك پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دابنێ.

٢- ناوی خۆی یان ناوی جگە لەخۆی بەبێ بوونی مەرجی یاسایی پێویست تۆمارنـەکرد و دەرکـەوت کـە بەمـە دەزانـێ و هـەر کەسـێکی دیکـەش کەناوێکی تۆمار کرد یان سڕییەوە.

٣- لەهەڵبژاردنـدا دەنگـی خۆیـدا و دەشـیزانی کـەناوی پێـچەوانەی یاسـا لەتۆماری دەنگدەراندا تۆمار کراوە یان مەرجە یاساییەکانی مافی خۆی لە هەڵبژاردنەکاندا لەدەست داوە.

٤- بە ئەنقەست بە ناوی جگە لە خۆی دەنگیدا.

٥- نهێنی دەنگدەرێکی بەبێ ڕەزامەندی خۆی ئاشکرا کرد.

٦- مافی خۆی لە یەك هەڵبژاردندا لە جارێك زیاتر بەکارهێنا.

٧- ویستی دەنگدەرێکی نەخوێندەواری گۆڕی و ناوێکی نووسی یا ئاماژەی بە نیشانەیەك کرد کە مەبەستی دەنگدەر نییە یان کۆسپی خستە پێش هەر دەنگدەرێکەوە بۆ ئەوەی مـافی هەڵبژاردن بەکـــارنەهێنێت.

٨- لە پتر لە بازنەیەك یان لیستێکی هەڵبژاردن خۆی پاڵاوت.

٩- لە کاتی جوداکردنەوەی دەنگەکاندا گزی ((تزویر)) کرد.

چوارەم: هەر کەسێك ئەمانەی خوارەوە بکات بۆ ماوەیەك بەند دەکرێ کە لە مانگێك کـەمتر نەبێ و لە ساڵێکیش زیاتر نەبێ.

١ـ بــە ئەنقەســت دەســت درێــژی کــردە ســەر وێنــەی پاڵێوراوەکــان یــا بەرنامەکانیان کە لە شوێنی تایبەتی هەڵواسراون، بۆ حیسابی کەسێکی دیکە یان لایەنێکی دیاری کراو بە مەبەستی زیان گەیاندن بـەو پـاڵێوراوە یان کارتێکردن لە ڕەوتی پرۆسەی هەڵبژاردن.

٢ـ کشانەوەی پاڵێوراوێـك یـان زیـاتری لـە پرۆسـەی هەڵبـژاردن ڕاگەیانـد و دەشـیزانی کـە ئـەو کـارە ڕاسـت نییـە، ئەمـەش بـە مەبەسـتی کـارتێکردن لەسەر دەنگدەران یان گۆڕینی دەنگەکانی پاڵێوراو بۆ خۆی.

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقائعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM

٣. دەست درێژی کردنە سەر هۆیەکانی ریکلامی هەڵبژاردن، ئەوەی کە بە یاسا رێی پێ دراوە لەبەر هەر هۆیەك بێ چ جای بە سڕینەوە یان بە درین یان بە شتی تر یان هەر دەستکارییەکی لەم جۆرە.

پێنجەم: هەر کەسێك ئەمانەی خوارەوە بکات بە ماوەیەك سزادەدرێ کە لە ساڵێك کەمتر نەبێ:

١ـ هێز و هەڕەشەی بۆ رێگرتن لە دەنگدەر بەکارهێنا تا نەتوانێ بە شێوەیەکی دیارکراو ماف خۆی لە دەنگداندا بەکاربهێنێ یان لە دەنگدان قەدەغەی کرد.

٢ـ گەر شتێکی دا یان خستییەروو یان بەڵێنیدا سوودێك بە دەنگدەر یان ئغەیری ئەو بگەیەنێت تاکو بە شێوەیەکی دیارکراو دەنگ بدات یان لە دەنگدان قەدەغەی بکات.

٣ـ ئەگەر سوودێکی قەبووڵ کرد یان بۆ خۆی داوای کرد یان بۆ غەیری خۆی، لەوانەی کە بە خزمەتی گشتی لە پرۆسەی هەڵبژاردن راسپێدراون.

٤ـ گەر هەوڵی ناراستی لە نێو دەنگدەراندا لەسەر رەوشتی یەکێك لە پاڵێوراوەکان یان ناو بانگی بڵاو کردەوە یان پەخشی کرد بە مەبەستی کارتێکردن لە بیروڕای دەنگدەران لە ئەنجامی هەڵبژاردندا.

٥. بە چەکەوە یان بە چەکێکی بریندارکەر بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە چووە ناو ئەو بارەگایەوە کە بۆ هەڵبژاردنەکان تەرخان کراوە.

٦ـ جنێویدا یان تۆمەتی هەڵبەست یان دەست درێژی کردە سەر لیژنەی هەڵبژاردنەکان یان یەکێك لە ئەندامانی لە کاتی پرۆسەی هەڵبژاردندا.

٧ـ تێکدانی سەندووقەکانی دەنگدان یان خشتەکانی هەڵبژاردن یان هەر بەڵگەنامەیەك کە پەیوەندی بە پرۆسەی هەڵبژاردنەوە هەبێ.

٨– دروشمە ئاینییەکان یان شوێنەکانی پەرستنی بۆ مەبەستەکانی کاری حزبی یا ریکلامی هەڵبژاردن بەکار هێنا.

شەشەم: هەر کەسێك ئەمانەی خوارەوە ئەنجام بدات بۆ ماوەیەك بەند دەکرێ کە لەساڵێك کەمتر نەبێ و غەرامەیەکیشی لێ وەردەگیرێ کە لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت.

١. دەستی بەسەر کاغەزەکانی دەنگدان یاخود خشتەکانی دەنگدەراندا گرت یان شاردنیەوە یان نەیهێشتن یان لەناوی بردن یان تێکیدان یان دزینی یان بە هەر رێگایەك لەرێگاکان ئەنجامەکەیانی گۆڕی.

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقائعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM

٢. ئازادی هەڵبژاردنی تێکدا یان لە ڕێگای بەکارهێنانی هێز یا هەڕەشەوە سیستەمەکەی تێکدا.

حەوتەم: ئەگەر دەرکەوت قەوارەی سیاسی بەشداری لەئەنجامدانی هەر تاوانێك لەتاوانەکانی هەڵبژاردندا کردبێ و، دەقی لەم یاسایەدا هاتبێ، ئەوا غەرامەیەکی دارایی لێ وەردگیرێ کە بڕەکەی (٥٠,٠٠٠,٠٠٠) پەنجا ملیۆن دینارە.

هەشتەم: قەوارەی سیاسی لەو دەنگانە بێ بەش دەکرێ لەو بنکەی هەڵبژاردنەکە کەیەکێك لەتاوانەکانی هەڵبژاردنی ئەنجام دابێ کە دەقی لە بڕگەکانی (یەکەم، پێنجەم، شەشەم، حەوتەم، هەشتەم) ماددەی (٢٥)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

نۆیەم: هەر کەسێك سەر پێچی حوکمی بڕگەی (هەشتەم)ی ماددەی (٢٥)ی ئەم یاسایە بکات. ئەوا بەند دەکرێ و غەرامەیەکیشی لێ وەردەگیرێ کە لە (١٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٢٥) بیست و پێنج ملیۆن دیناریش زیاتر نەبێ.

دەیەم: هەر حزبێك یان قەوارەیەکی سیاسی میلیشیای چەکداری هەبێ لەبەشداربوونی هەڵبژاردنەکان بێ بەش دەکرێ.

یازدەیەم: هەر قەوارەیەکی سیاسی لەبەشداربوونی هەڵبژاردنەکان و ژماردنی دەنگەکان بێ بەش دەکرێ ئەگەر بەهێز یان بە هەڕەشەی بەکارهێنانی هێز بۆ بەرژەوەندی خۆی یان جگە لەخۆی ناوچەیەکی هەڵبژاردنی داخست.

دوازدەم: هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی تاوانەکانی هەڵبژاردن کە دەقەکانیان لەم یاسایەدا هاتووە بەدەر لەحوکمەکانی بنەما گشتییەکان بەسزای تاوانی تەواو سزا دەدرێ.

ماددەی پێنجەم:

(ماددەیەکی زیادەیە)

یەکەم: ئەگەر ئەندامی پەرلەمان لەبەر هەر هۆیەك کورسییەکەی لەدەستدا، ئەوا پاڵێوراوی دوای ئەو لەلیستەکەی خۆی بەگوێرەی ئەو تەرتیبەی تێیدا هاتووە، جێی دەگرێتەوە، ئەمەش بەچاو ئەو لیستانەوە کە هاوبەندییان نەکردووە.

دووەم: ئەگەر ئەندامی پەرلەمان لەبەر هەر هۆیەك کورسییەکەی لە دەستدا، ئەوا پاڵێوراوی دوای ئەو لە هەمان قەوارەی سیاسی کە هاوبەندی لە ناو لیستی هەڵبژاردنی هاوبەندا کردووە جێی دەگرێتەوە.

سێیەم: ئەگەر کورسییە بەتاڵەکە هی لیستێك بوو کە پاڵێوراوی نەمابێ، ئەوا کورسییەکە بۆ پاڵێوراوێکی دیکە لە قەوارەیەکی سیاسی دیکە تەرخان دەکرێ کە کەمترین رادەی ژمارەی ئەو دەنگانەی بە دەست هێناوە کە بۆ پڕکردنەوەی کورسییەك پێویستە و، بە پێچەوانەوەش کورسییەکە بە بەتاڵی دەمێنێتەوە.

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقائعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM

چوارەم: ئەگەر کورسییە بەتاڵەکە تایبەت بە ئافرەت بوو، مەرج نییە ئافرەتێکی دیکە جێی بگرێتەوە، مەگەر لەو بارەدا کە کاریگەری لەسەر ڕێژەی نوێنەرایەتی ئافرەتاندا هەبێ.

ماددەی شەشەم:

پێویسته لەسـەر ئەنجومـەنی وەزیـران و لایەنـە پەیوەندیـدارەکان حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی حەوتەم:

ئـەم یاسـایە لـەرۆژی دەرچـوونیەوە جێبــەجێ دەکـرێ و لەرۆژنامــەی فـەرمی (وەقـائیعی کوردستان)دا بڵاودەکرێتەوە.

مسعود بارزانی

سەرۆکـی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر

٢٣ / گولاّن/ ٢٧٠٩ ی کوردی

١٩ / جەمادی الاول/ ١٤٣٠ ی کۆچی

١٤ / مایس/ ٢٠٠٩ ی زایینی

هۆیە پێویستیەکانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە

بـۆ مـسۆگەر کردنـی ئەنجامـدانی هەڵبـژاردنێکی پـاك و بێگـەرد لـە هەرێمـدا و لەبـەر ئـەوەی تاوانـەکانی هەڵبـژاردن و سـزاکانیان وردنـین و لـە پێنـاو تونـدکردنی سـزای تاوانـەکانی هەڵبـژاردن پـاش روون بوونـەوەی حاڵەتـەکانیان و لـە پێنـاو ئاسـان کردنـی ئەنجامـدانی هەڵبژاردنـەکان و بـۆ ڕامالّینی ئەو کۆسپانەی کە ڕێگا لە پاك و خاوێنی و روونیەتییەکەی دەگرن، ئەم یاسایە دەرکرا.

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقائعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

WWW.MOJKURDISTAN.COM